

Když se řekne psychiatr

Na člověka, který dvě třetiny života strávil na pražském sídlišti Bohnice, mám s klinickou psychiatrií přímé zkušenosti. V asociálním testu by se mi z hlavy vynořil leda tak doktor Chocholoušek, komise soudních lékařů vyšetřujících dobrého vojáka Švejka či některý ze současných popularizátorů oboru. My Bohničáci jsme neradi přiznávali, odkud jsme. Sloveso „zbohnit se“ rozšířilo vzhled naší čtvrti až za hranice Prahy. V 80. letech pro nás byla psychiatrická léčebna neznámým světem zarostlým hustou vegetací, nad níž čněla strohá věž kostela. Teprve po revoluci se tajemná říše za zdí otevřela světu.

Poprvé (a naposled) jsem se do interiéru tamního pavilonu podívala za studií, kdy se tam pár týdnů pod dohledem lékařů a terapeutů dával dohromady jeden můj známý, když na něj dolehl svět. Před ním i po něm stejnou branou prošla řada mých přátel, o některých jsem se to dozvěděla až dlouho poté. Oni i mnozí další v mém okolí žijí naplněné a vyrovnané životy jen díky tomu, že včas našli odbornou pomoc. Pro některé z nich je léčba už jen vzpomínkou, pro jiné jsou medikace a terapie doživotními souputníky.

Nejen díky nim si uvědomuju, jaké štěstí mám, když si pod slovem psychiatr vybavím jen abstraktní postavy, a nikoli lékaře z masa a kostí sedícího naproti mně v ordinaci. A přece mi jeden zásáhl do života, i když byl v té době stejně nehmotný jako doktor Chocholoušek a Švejkovo konsilium.

Zrovna ve chvíli, kdy mi odloučenost bohnického sanatoria připadala jako lákavé útočiště daleko od tlaku a třeštění velkoměsta, zažila jsem přelomové setkání. Stalo se to na přednáškách Tomáše Halíka na Filozofické fakultě věnovaných vztahu náboženství a hlubinné psychologie, kam jsem zabloudila ze zvědavosti. Když koncem zimního semestru v roce 1997 profesor Halík došel k osobě švýcarského psychiatra a psychologa Carla Gustava Junga, jako bych prožila platónskou anamnézis – dojem důvěrně známého. Hltala jsem výklad o archetypech, komplexech, synchronicitách, osobním a kolektivním nevědomí i procesu individuace. Mou mladou mysl konejšily věty jako „krize je šance“ nebo „neuróza je navštívení“. Žasla jsem, když se vážně mluvilo o prastarých naukách, jako astrologie, alchymie nebo magie, které se k nám dnes dostávají zpravidla ve svých pokleslých formách a skrz karikatury jako ve filmu Císařův pekař – Pekařův císař. I sám Jung čelil výtkám, že zabředl do bahna okultismu, z úst těch, kdo nepřipouštěli symbolickou hodnotu starých učení, jež ve skutečnosti pracovala s obsahy lidské psychy. Pochopila jsem, že přírodní vědy kdysi měly kontemplativní prvek, ale jakmile ztratily svůj odraz v mikrokosmu lidské mysli, odcizily se člověku. A že Jungovi současníci provozovali psychologii bez duše, když vytěsňovali fenomény, které se jim nehodily do pozitivistického vidění světa, zatímco on se nebál osvobodit se od přísně vědeckého, scientního přístupu.

Po zbytek semestru jsem si jména dalších psychiatrů a psychologů zapisovala jen ze setrvačnosti a jejich teorie a školy mi připadaly jako nezdařilé odvary zbavené poezie a posvátna, jako příliš mechanistické chápání něčeho tak tekutého a vláčného jako lidské nitro. Pořádila jsem si český překlad výboru z Jungova díla a znovu prožívala onu rozkoš z „rozpomínání“ – jeho texty souzněly s mou životní zkušeností či snad nějakou prazkoušeností předcházející osobní prožitky.

Je až s podivem, jak zásadně těch několik přednášek z roku 1997 ovlivnilo způsob, jakým od té doby vnímám umělecká díla, Jungovy teze přikládám jako šifrovací mřížku na literární texty, když píšu recenze nebo doslovy ke knihám. Nacházím je i v příbězích lidí kolem sebe a vkládám je do svých vlastních textů. A tak po hlubší úvaze pojem psychiatr v mém chápání neoznačuje toliko lékaře, který zachraňuje životy či jejich kvalitu, ale také myslitele, který skrze vlastní porozumění zákoutím lidského mozku může pomoci všem zvědavým nahlédnout hloub do všelidského nitra a odkrýt nevidané sféry, jež se klenou nad naším všednodenním světem.

Pavla Horáková
spisovatelka